

Hrvat. Športskomed. Vjesn. 2010; 25: 102-115

OCJENA INTERPERSONALNOG ODNOSA IGRAČ – TRENER U KOŠARCI

EVALUATION OF INTERPERSONAL RELATIONSHIP BETWEEN BASKETBALL PLAYERS AND THEIR COACHES

Damir Knjaz¹, Slaven Krtalić², Branka R. Matković¹

¹Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, ²KK Cibona, Zagreb

SAŽETAK

Osnovni cilj ovog rada je pokušati definirati kvalitetu interpersonalnog odnosa igrač-trener utvrđivanjem njihove percepcije (stavova). Za ostvarenje navedenog cilja korišten je uzorak ispitanika sastavljen od 120 košarkaša i 10 trenera tih košarkaša na poluzavršnom turniru za kadete (10 najbolje plasiranih ekipa u Hrvatskoj). Za utvrđivanje interpersonalnog odnosa upotrebljen je uzorak varijabli od 20 tvrdnji iz A1/A2 modificiranog upitnika Marije Bratanić ("Paradoks odgoja", 2002). U statističkoj analizi prikupljenih rezultata traženo je slaganje između percepcije trenera i igrača pomoću sukladnosti njihovih odgovora na ponuđenim kategorijama po pojedinoj tvrdnji. Te su vrijednosti izražene kao postotci slaganja.

Zadaća ovog rada biti će ukazivanje na mogućnost dobivanja povratnih informacija o tome kako igrači doživljavaju trenera otkrivajući moguće nesporazume, slaganja i neslaganja u međusobnim odnosima s njihove točke gledišta, te na taj način omogućiti trenerima i igračima dobivanje informacije i smjernice za unaprijeđivanje njihove komunikacije i njihovih odnosa, što će stvoriti povoljnije uvjete za kvalitetniji rad, suradnju i postizanje boljih rezultata.

Cljučne riječi: interpersonalni odnos, igrači, treneri, košarka

SUMMARY

The main goal of this paper was to define the quality of player-coach interpersonal relationship by means of studying their respective attitudes based on the perception of their relations. The sample of one hundred and twenty basketball players and their coaches (10) in the semi-final cadet tournament (the ten highest ranking teams of Croatia) were used to achieve the above mentioned aim. In order to define the interpersonal relationship a sample of variables consisting of twenty statements was used. Those twenty statements were taken from A1 and A2 questionnaire (1). SPSS version 13 was used for the statistical analysis. The frequencies of answers were calculated and the correspondences between the coaches' and the players' perceptions was evaluated by means of comparing their answers in each of the given categories of statements. The intention of this paper was pointing out the possibility of getting feedback information about the players' perceptions of their coaches in order to reveal any possible misunderstandings in their personal relations and their respective points of view. This could enable both the coaches and the players to improve their communication and relationship, which could then create more favourable conditions for their cooperation and in the long run achieving better results.

Key words: interpersonal relationship, players, coaches, basketball

UVOD

Komunikacija je osnova koja određuje međusobne odnose u svim sferama života (u obitelji, odgoju, nastavi, školi, sportu, na poslu, itd.), a može se definirati kao proces stvaranja značenja između dvije ili više osoba, ili pak kao proces uzajamne razmjene značenja (1). Ova definicija posebno prihvatljiva s aspekta trenažnog procesa u sportu gdje trener (učitelj) pomaže igraču (učeniku) da stvara značenja, razvija stavove i formira svoja uvjerenja.

U komunikaciji se često događa da se sudionici krivo razumiju iz jednostavnog razloga što svatko ima svoju sliku svijeta. Tijekom života usvajaju se različite vrijednosti i uvjerenja i proživljavaju različita iskustva. Ista iskustva se drugačije pamte ili drugačije emocionalno dožive. Na temelju toga se stvara slika svijeta, koja se zbog složenosti unutarnjih reprezentacija razlikuje od slike svijeta druge osobe. Kod komunikacije s drugom osobom daje se značenje njegovim ili njezinim riječima. Kako značenje te osobe nije poznato i izgovoreno, primalac poruke njegovim riječima daje svoje značenje. Podrazumijeva se, što često znači nerazumijevanje. U nekim slučajevima potrebna je precizna komunikacija da bi ljudi razumjeli, išli u detalje i izražavali se konkretno, jer na taj način se osigurava da druga osoba shvati misao pošiljatelja. Poželjno je znati koja značenja ta druga osoba ima u svojoj mapi i kako bi sigurno znali što ona misli.

Komunikacija započinje mislima, no jezik ne može odraziti brzinu, raznolikost i senzibilnost ljudskog razmišljanja. On može biti samo približna vrijednost. Govornik će imati kompletnu i potpunu ideju onoga što govori. To je dubinska struktura, koja ne pripada svjesnoj razini u ljudskom neurološkom sistemu. Skraćuje se ta dubinska struktura kako bi postigli jasnoću i ono izgovoreno naziva se površinska struktura. Bez toga razgovori bi bili preopširni i detaljni. Na taj način sugovorniku se ostavlja prostor da interpretira riječi te postoji mogućnost nerazumijevanja. Osnovna pretpostavka učinkovite komunikacije je saznanje da ljudi imaju različite modele svijeta i da se ne možemo pretpostaviti da se zna značenje riječi koje nam je uputila druga osoba. Riječi čine samo 7 % komunikacije, ostatak od 93 % je neverbalna komunikacija. Dakle, bitno je opažati i kako je osoba nešto rekla. Prije donošenja zaključka potrebno je dobro provjeriti svoju intuiciju i pitati. Komunikacija je vještina koja se kao i svaka druga vještina može naučiti i izvježbati (8). Svaki oblik poučavanja, u ovom slučaju unutar trenažnog procesa, predstavlja interakcijsko-komunikacijsku aktivnost koja uključuje i povezuje aktivnost učitelja (trenera) i učenika (igrača) s jasno postavljenim ciljem i zadacima. Uspješnost trenažnog procesa, osim o kompetentnosti trenera, ovisi i o stavovima i očekivanjima, kako trenera tako i igrača. Pozitivan, optimističan i ohrabrujući stav trenera prema pojedincu, grupi, sadržaju koji želi prenijeti, treningu i njegovoj ulozi u treningu motivirati će trenera u pripremi, organizaciji, provedbi i evaluaciji trenažnih ostvarenja te individualnih postignuća svakog igrača. Kvaliteta međusobnih odnosa trenera i svakog pojedinog igrača, kao i ekipe u cjelini, bitno određuje

ozračje u kojem se ostvaruju ciljevi i zadaci trenažnog i odgojnog područja.

Ako se trenažni proces definira kao proces organiziranog i osmišljenog poučavanja, te ako se promatra s aspekta odgojno-obrazovnog područja, što on uistinu i jest, gore navedena tvrdnja potpuno je istinita i neophodna u području sporta, na relaciji igrač-trener, te predstavlja jednu od najvažnijih odrednica natjecateljske uspješnosti u sportu. Sukladno tome, nameće se zaključak da će efikasno ostvarivanje ciljeva i zadataka trenažnog procesa u velikoj mjeri ovisiti o usklađenim stavovima, harmoničnim odnosima te uspostavljenoj interpersonalnoj komunikaciji i njezinoj kvaliteti.

Kvaliteta odnosa podjednako je motivirajuća snaga za sve sudionike, kako za trenera tako i za igrača (10). Trenera ta snaga motivira na nesebično zalaganje za svoje igrača. Igrače, pak, motivira na spremno prihvaćanje svega pozitivnog što im trener pruža i prema čemu ih usmjerava radi njihovog napretka. Kvalitetu međusobnih odnosa u trenažnom procesu treneri većinom procjenjuju na osnovu manje ili više slučajnog, subjektivnog i nesustavnog zapažanja, ne vodeći pri tom brigu o mišljenjima, osjećajima i stavovima igrača.

Košarka je, kao natjecateljski sport, dragocjeno sredstvo u procesu odgoja mladih, ali postoje i neki zahtjevi koji se moraju uzeti u obzir, a na roditeljima i trenerima je da stvore uvjete za zadovoljenje tih zahtjeva (3).

Osnovni cilj ovoga rada je utvrditi je li moguće definirati kvalitetu interpersonalnog odnosa između igrača i trenera utvrđivanjem njihovih stavova i percepcije putem upitnika sastavljenog za utvrđivanje odnosa učenika i učitelja (2) te ukazati na prednosti koje nudi ovakav način praćenja odnosa igrač-trener.

METODE ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno na poluzavršnom turniru za kadete s 10 najbolje plasiranih košarkaških klubova u Hrvatskoj, na uzorku od ukupno 120 igrača i 10 trenera. Igrači su odgovarali na tvrdnje modificiranog upitnika imajući u vidu samo svog trenera.

Uzorak varijabli sastavljen je od 20 tvrdnji inventara za igrača i trenere (modificiranog upitnika Bratanić (2)). Na tvrdnje su mogli odgovoriti s „nikad“, „ponekad“, „često“ i „uvijek“. Dobiveni rezultati izraženi su na Likertovoj skali od 1-4 (koja se najčešće koristi pri ispitivanju stavova).

Mjerenje je provedeno prema standardiziranom postupku, koji se primjenjuje kod testova tipa papirolovka. Podaci su prikupljeni putem samostalnog popunjavanja upitnika (A1 za igrača i A2 za trenere) u kojima su postavljene tvrdnje te su za svaku tvrdnju ponuđena četiri odgovora, a svakom od njih pridružena je brojčana vrijednost: „nikada“ (1), „ponekad“ (2), „često“ (3) i „uvijek“ (4). Anketa je bila anonimna i vrijeme ispunjavanja nije bilo ograničeno. Ispitanici su istovremeno ispunjavali upitnik u prostoriji gdje je svaki ispitanik sjedio sam za svojim stolom, bez mogućnosti razgovora ili konzultacija s drugim ispitanicima.

Tablica 1: Upitnik A1 za igrače

Table 1. Questionnaire A1 for basketball players

Tvrđnje	Nikada	Ponekad	Često	Uvijek
Kada želim iznijeti mišljenje trener me sasluša				
Kad nešto ne znam, trener mi «progleda kroz prste»				
Trener ima razumijevanja za moje probleme				
Trener me želi uhvatiti u neznanju				
Trener mi je uzor svojim ponašanjem i radom				
Trenerov je odnos isti prema svim igračima				
Na treningu raspravljamo o našim problemima				
Svojim me izjavama trener vrijeđa				
Trenera ne zanima samo moje znanje već i ja kao osoba				
Trenera doživljam kao osobu koja voli svoj posao				
Trener me voli				
Bojim se treneru reći ono što mislim				
Treneru se mogu povjeriti kao prijatelju				
Trener mi odgovara na pozdrav				
Trener me poštuje kao osobu				
Kad napravim nešto loše trener me kazni				
Trener je dobre volje				
Trener koristi riječi: izvoli, hvala, molim, oprost				
Trener me hrabri i potiče				
Rado bih se družio s trenerom izvan treninga				

Tablica 2. Upitnik A2 za trenere

Table 2. Questionnaire A2 for basketball coaches

Tvrđnje	Nikada	Ponekad	Često	Uvijek
Kada igrač želi iznijeti mišljenje saslušam ga				
Kad igrač nešto ne zna «progledam mu kroz prste»				
Imam razumijevanja za probleme igrača				
Želim uhvatiti igrače u neznanju				
Uzor sam igračima svojim ponašanjem i radom				
Moj odnos je isti prema svim igračima				
Na treningu raspravljamo o našim problemima				
Svojim izjavama vrijeđam igrače				
Ne zanima me samo znanje igrača nego i igrač kao cjelokupna osoba				
Igrači me doživljavaju kao osobu koja voli svoj posao				
Volim svoje igrače				
Igrači mi se boje reći ono što misle				
Igrači mi se mogu povjeriti kao prijatelju				
Odgovaram igračima na pozdrav				
Igrača poštujem kao osobu				
Kaznim igrača kad napravi nešto loše				
Dobre sam volje, raspoložena				
Koristim riječi: izvoli, hvala, molim, oprost				
Hrabrim i potičem igrače				
Rado bih se družio s igračima i izvan treninga				

Podaci dobiveni ispunjavanjem upitnika obrađeni su primjenom programskog sustava SPSS na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U statističkoj analizi prikupljenih podataka (rezultata) tražilo se slaganje između percepcije trenera i igrača pomoću sukladnosti njihovih odgovora na ponuđenim kategorijama (od 1-4) po pojedinoj tvrdnji. Te su vrijednosti izražene kao postotci slaganja.

REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati su prikazani za svaki klub posebno, ali samo oni rezultati gdje su neslaganja između percepcije igrača i trenera značajno različite. Zbog anonimnosti sudionika istraživanja košarkaški klubovi su označeni velikim slovima od „A“ do „J“ umjesto njihovih pravih naziva.

1.KK „A“ - U ovom košarkaškom klubu kod svake od 20 tvrdnji utvrđeno je veliko slaganje u percepciji igrača i trenera. Možemo zaključiti da je percepcija igrača i trenera o komunikaciji i interpersonalnom odnosu u trenažnom i natjecateljskom procesu u ovom klubu vrlo slična. Ta činjenica navodi na

zaključak da je na relaciji igrač – trener uspostavljena kvalitetna, dvosmjerna komunikacija, dakle, ostvareni su osnovni preduvjeti za slobodno i kvalitetno razvijanje svih segmenata osobnosti igrača uz stručnu pomoć i vodstvo trenera kao voditelja sportskog procesa.

2.KK „B“ - U košarkaškom klubu „B“ utvrđena su odstupanja u percepciji igrača i trenera kod tri tvrdnje. Kod tvrdnje 6. trener je odgovorio „nikada“, a niti jedan igrač se potpuno ne slaže s njim, tri igrača su odgovorila ponekad što ukazuje na veliko slaganje, četiri igrača često i pet igrača je odgovorilo uvijek što ukazuje na potpuno neslaganje s trenerovom percepcijom. Odnos trenera trebao bi biti isti prema svim igračima, a ovisno o karakteru i osobnosti svakog igrača trener mora prilagoditi svoju komunikaciju i pristup. Ipak, igrači imaju pozitivniju percepciju što sugerira postojanje kvalitetne komunikacije i interpersonalnog odnosa na relaciji trener – igrač.

Tablica 3. Tvrdnje 6, 7 i 11

Table 3. Statements 6,7 and 11

Tvrdnja 6		Moj odnos je isti prema svim igračima
		nikada
Trenerov je odnos isti prema svim igračima	ponekad	3
	često	4
	uvijek	5
	ukupno	12
Tvrdnja 7		Na treningu raspravljamo o našim problemima
		uvijek
Na treningu raspravljamo o našim problemima	nikada	2
	ponekad	8
	često	1
	uvijek	1
	ukupno	12
Tvrdnja 11		Volim svoje igrače
		uvijek
Terener me voli	ponekad	9
	često	3
	ukupno	12

Trener je odgovorio kako „uvijek“ na treninzima raspravlja s igračima o njihovim problemima, ali samo jedan igrač se potpuno slaže s njim i jedan igrač je odgovorio često što ukazuje također na veliko slaganje. Međutim osam igrača je odgovorilo ponekad a dva igrača su odgovorila nikada što ukazuje na značajno neslaganje s trenerovom percepcijom. Kod ove tvrdnje detektirano je veliko neslaganje, gdje trener svojom izjavom „uvijek“ sugerira otvorenost i spremnost da raspravlja o problemima igrača, ali igrači to očito nisu prepoznali.

Dakle, trener nije uspio u potpunosti svojom verbalnom ili neverbalnom komunikacijom poslati svoju poruku igračima.

Trener je odgovorio „uvijek“ na tvrdnju 11, niti jedan igrač se ne slaže s njim, tri igrača su odgovorila često što ukazuje na veliko slaganje i devet igrača je odgovorilo ponekad što ukazuje na veliko neslaganje s trenerovom percepcijom. Moguće je da je na odgovor igrača utjecala specifična formulacija tvrdnje koja se odnosi na trenerov pozitivan pristup pun razumijevanja i poštovanja,

usmjeren na razvijanje potencijala svakog igrača do maksimuma, tako da ne možemo zaključiti na temelju ovih rezultata da je komunikacija i interpersonalni odnos loš, naprotiv, pozitivnija percepcija trenažnog i natjecateljskog procesa od strane igrača sugerira vrlo kvalitetan odnos u kojem još ima dosta prostora da bude bolji i kongruentniji.

3.KK.„C“- U košarkaškom klubu „C“ utvrđeno je veliko slaganje u percepciji igrača i trenera, osim kod tvrdnje 7 koja se odnosi na razgovor trenera i igrača o problemima koji se javljaju u svakodnevnim treninzima.

Tablica 4. Tvrdnja 7.
Table 4. Statement 7

Tvrdnja 7		Na treningu raspravljamo o našim problemima
		uvijek
Na treningu raspravljamo o našim problemima	nikada	3
	ponekad	5
	često	3
	uvijek	1
	ukupno	12

Trener je odgovorio „uvijek“ na ovu tvrdnju, samo jedan igrač se potpuno slaže s njim, tri igrača su odgovorila često, pet igrača je odgovorilo ponekad a tri igrača su odgovorila nikada. Detektirano je veliko neslaganje, gdje trener svojom izjavom „uvijek“ sugerira otvorenost i spremnost da raspravlja o problemima igrača, ali igrači to očito nisu prepoznali. Može se reći da je percepcija igrača i trenera o komunikaciji i interpersonalnom odnosu u trenažnom i natjecateljskom

procesu u ovom klubu vrlo različita. Ta činjenica navodi na zaključak da na relaciji igrač – trener nije uspostavljena kvalitetna, dvosmjerna komunikacija, da nisu ostvareni osnovni preduvjeti za slobodno i kvalitetno razvijanje svih segmenata osobnosti igrača uz stručnu pomoć i vodstvo trenera kao voditelja sportskog procesa.

4.KK.„D“- U košarkaškom klubu „D“ neslaganje postoji samo za tvrdnju 2.

Tablica 5. Tvrdnja 2
Table 5. Statement 2

		Kad igrač nešto ne zna "progledam mu kroz prste"
		ponekad
Kada nešto ne znam, trener mi "progleda" kroz prste	nikada	4
	ponekad	2
	često	6
	ukupno	12

Trener je odgovorio „ponekad“ na ovu tvrdnju, dva igrača se potpuno slažu s njim, šest igrača je odgovorilo često i četiri igrača su odgovorila nikada. Uočavamo veliko neslaganje u percepciji trenera i igrača kod ove tvrdnje. Dok četvorica imaju pozitivniju percepciju na ovu tvrdnju (što je možda povezano sa većom minutažom tih igrača – prva petorka), polovica igrača (6) ima percepciju „često“, što nije dobro jer bi to značilo da trener ne ukazuje na pogreške i ne ispravlja ih, ali isto tako moguće je i da igrači zbog izvrsnog interpersonalnog odnosa sa trenerom, na što upućuje vrlo veliki postotak slične percepcije kod ostalih 19 tvrdnji inventara, smatraju da griješe i više.

5.KK.„E“- U ovom košarkaškom klubu kod svih tvrdnji detektirano je veliko slaganje u percepciji

igrača i trenera, osim kod tvrdnje 13. Trener je odgovorio „ponekad“ na ovu tvrdnju, a jedan igrač se potpuno slaže s njim, tri igrača su odgovorila nikada, jedan igrač je odgovorio često i sedam igrača je odgovorilo uvijek što ukazuje na pozitivniju percepciju, ali i potpuno neslaganje s trenerovom percepcijom. Uočavamo veliko neslaganje u percepciji trenera i igrača gdje većina igrača ima pozitivniji doživljaj komunikacije u trenažnom procesu nego trener. To sugerira da je interpersonalni odnos između trenera i igrača kvalitetan, ali još uvijek postoji puno prostora za poboljšanje komunikacije.

Tablica 6. Tvrdnja 13
Table 6. Statement 13

Tvrdnja 13		Igrači mi se mogu povjeriti kao prijatelju
		ponekad
Treneru se mogu povjeriti kao prijatelju	nikada	3
	ponekad	1
	često	1
	uvijek	7
	ukupno	12

6. KK „F“ - U ovom košarkaškom klubu utvrđena su odstupanja u percepciji igrača i trenera kod dvije tvrdnje. Trener je odgovorio „nikada“ na tvrdnju 6 vezanu uz njegov odnos s igračima, dva igrača se potpuno slažu s njim, jedan igrač je odgovorio ponekad što ukazuje na veliko slaganje, tri igrača su odgovorila često i šest igrača je odgovorilo uvijek što ukazuje na značajno neslaganje u percepciji.

Kod tvrdnje 6 većina igrača (9) ima pozitivniju percepciju trenerove komunikacije i pristupa nego sam trener, što sugerira postojanje kvalitetne komunikacije i interpersonalnog odnosa na relaciji trener – igrač. Odnos trenera treba biti isti prema svim igračima, a ovisno o karakteru i osobnosti svakog igrača trener mora prilagoditi svoju komunikaciju i pristup.

Tablica 7. Tvrdnje 6 i 11
Table 7. Statements 6 and 11

Tvrdnja 6		Moj odnos je isti prema svim igračima	Tvrdnja 11		Volim svoje igrače
		nikada			uvijek
Trenerov je odnos isti prema svi igračima	nikada	2	Trener me voli	nikada	1
	ponekad	1		ponekad	5
	često	3		često	2
	uvijek	6		uvijek	4
	ukupno	12		ukupno	12

Trener je odgovorio „uvijek“ na tvrdnju „Volim svoje igrače“, četiri igrača se potpuno slažu s njim, dva igrača su odgovorila često što ukazuje na veliko slaganje, pet igrača je odgovorilo ponekad, dok se jedan igrač uopće ne slaže s trenerom i odgovara „nikad“. Uočeno je polovično slaganje i raznolikost u percepciji trenera i igrača kod ove tvrdnje.

7. KK „G“ - U ovom košarkaškom klubu detektirano je veliko neslaganje u percepciji igrača i trenera kod čak osam tvrdnji.

Tablica 8. Tvrdnje 1, 5, 7, 9, 11, 16, 19, 20
Table 8. Statements 1, 5, 7, 9, 11, 16, 19, 20

Tvrdnja 1		Kad igrač želi iznijeti mišljenje, saslušam ga
		uvijek
Kada želim iznijeti mišljenje, trener me saslušaj	nikada	1
	ponekad	8
	uvijek	3
	ukupno	12

Tvrdnja 5		Uzor sam igračima svojim ponašanjem i radom
		uvijek
Trener mi je uzor svojim ponašanjem i radom	nikada	3
	ponekad	4
	često	2
	uvijek	3
	Ukupno	12

Tvrdnja 7		Na treningu raspravljamo o našim problemima
		uvijek
Na treningu raspravljamo o našim problemima	nikada	2
	ponekad	4
	često	4
	uvijek	2
	ukupno	12

Tvrdnja 9		Ne zanima me samo znanje igrača nego i igrač kao cjelokupna osoba
		uvijek
Trenera ne zanima samo moje znanje, već i ja kao osoba	nikada	1
	ponekad	7
	često	2
	uvijek	2
	ukupno	12

Tvrdnja 11		Volim svoje igrače
		uvijek
Terener me voli	nikada	3
	ponekad	7
	često	2
	ukupno	12

Tvrdnja 16		Kaznim igrača kada napravi nešto loše
		ponekad
Kad napravim nešto loše trener me kazni	nikada	1
	ponekad	3
	često	4
	uvijek	4
	ukupno	12

Tvrdnja 19		Hrabrim i potičem igrače
		uvijek
Trener me hrabri i potiče	ponekad	6
	često	3
	uvijek	3
	ukupno	12

Tvrdnja 20		Rado bih se družio s igračima i izvan treninga
		ponekad
Rado bi se družio s trenerom izvan treninga	nikada	9
	ponekad	2
	često	1
	ukupno	12

Na prvu tvrdnju trener je odgovorio „uvijek“, tri igrača se potpuno slažu s njim, osam igrača je odgovorilo ponekad što ukazuje na veliko neslaganje i jedan igrač je odgovorio nikada što ukazuje na potpuno neslaganje s trenerovom percepcijom. Dakle, uočena je različita percepcija trenera i igrača gdje trener ima puno bolje mišljenje o svojoj komunikaciji i ponašanju u trenažnom procesu nego njegovi igrači – što svakako nije dobro. Na temelju ovih rezultata ne može se zaključiti da postoji kvalitetna dvosmjerna komunikacija kojom se potiče igrače (mlade osobe) na razmišljanje te potpuno i aktivno sudjelovanje u trenažnom procesu. Trener smatra da je „uvijek“ uzor svojim igračima, samo tri igrača se potpuno slažu s njim, dva igrača su odgovorila često što ukazuje na

veliko slaganje, četiri igrača su odgovorila ponekad što ukazuje na veliko neslaganje i tri igrača su odgovorila nikada što ukazuje na potpuno neslaganje s trenerovom percepcijom. Opet trener ima puno bolje mišljenje o svojoj komunikaciji i ponašanju u trenažnom procesu nego njegovi igrači. Trener je odgovorio „uvijek“ na tvrdnju da se na treninzima raspravlja o problemima, dva igrača se potpuno slažu s njim, dok se dvojica uopće ne slažu s njim, a ostalih osam su se podjelili oko odgovora ponekad i često. Prisutna je različita percepcija trenera i igrača kod ove tvrdnje gdje trener ima puno bolje mišljenje o svojoj komunikaciji i ponašanju u trenažnom procesu nego njegovi igrači. Trener svojom izjavom „uvijek“ sugerira otvorenost i spremnost da raspravlja o problemima igrača, ali igrači to očito nisu prepoznali. Dakle, trener nije uspio u potpunosti svojom verbalnom i neverbalnom komunikacijom poslati svoju poruku igračima. Trener smatra da igrače doživljava kao osobe i da ih ne gleda samo kroz njihove igračke sposobnosti, međutim samo se po dvojica potpuno ili djelomično slažu s njim, dok ostali smatraju da se to dešava ponekad (7 igrača) ili nikad (1 igrač). Veliko neslaganje u percepciji trenera i igrača kod ove tvrdnje ukazuje na činjenicu da trener ima bolje mišljenje o svom pristupu i komunikaciji nego njegovi igrači. Bez potpunog poznavanje osobnosti igrača trener ne može procijeniti njegove mogućnosti. Na tvrdnju da voli svoje igrače trener je odgovorio „uvijek“ ali se niti jedan igrač ne slaže s njim, dva igrača su odgovorila često što ukazuje na veliko slaganje, sedam igrača je odgovorilo ponekad što ukazuje na veliko neslaganje i tri igrača su odgovorila nikada što ukazuje na potpuno neslaganje. Kod ove tvrdnje uočeno je potpuno neslaganje u percepciji. Trener je odgovorio da „ponekad“ kažnjava igrača kada naprave nešto loše, tri igrača se potpuno slažu s njim, četiri igrača su odgovorila često što ukazuje na veliko neslaganje, jedan igrač je odgovorio nikada što ukazuje na potpuno neslaganje s trenerovom percepcijom i četiri igrača su odgovorila uvijek što također predstavlja potpuno neslaganje u percepciji. Veliko neslaganje sugerira da igrači nisu svjesni svojih obveza, zadataka, pogrešaka i posljedica istih.

Trener smatra da „uvijek“ hrabri i potiče igrače, tri igrača se potpuno slažu s njim, tri igrača smatraju da je to prisutno često dok šestorica igrača smatraju da je to prisutno samo ponekad što ukazuje na veliko neslaganje sa trenerovom percepcijom. Različita, polovična percepcija trenera i igrača kod ove tvrdnje sugerira da trener ima puno bolje mišljenje o svojoj komunikaciji i ponašanju u trenažnom procesu nego njegovi igrači. Trener je odgovorio „ponekad“ na tvrdnju da bi se rado družio s igračima i izvan terena, samo dvojica igrača se potpuno slažu s njim, jedan igrač je odgovorio često što ukazuje na veliko neslaganje i devet igrača je odgovorilo nikada. Veliko neslaganje kod ove tvrdnje upućuje na zaključak da nije uspostavljena veća povezanost između trenera i igrača na osobnoj razini.

Ovi rezultati sugeriraju da u ovom košarkaškom klubu ne postoji dovoljno kvalitetna dvosmjerna komunikacija kojom se potiče mlade igrače na razmišljanje te potpuno aktivno sudjelovanje u trenažnom procesu, te kako nije uspostavljen kvalitetan interpersonalni odnos između igrača i trenera.

8. KK „H“ - U ovom košarkaškom klubu detektirano je veliko slaganje u percepciji igrača i trenera, osim kod tvrdnje 13, gdje je uočeno je veliko neslaganje u percepciji. Većina igrača ima negativniji doživljaj komunikacije nego trener.

Tablica 9. Tvrdnja 13
Table 9. Statement 13

		Igrači mi se mogu povjeriti kao prijatelju
		uvijek/nikada/1
Treneru se mogu povjeriti kao prijatelju	ponekad	5
	često	2
	uvijek	4
	ukupno	12

9. KK „I“ - U košarkaškom klubu „I“ detektirano je izuzetno veliko slaganje u percepciji igrača i trenera, osim kod tvrdnje 2 i tvrdnje 10.

Tablica 10. Tvrdnje 2 i 10
Table 10. Statements 2 and 10

Tvrdnja 2		Kad igrač nešto ne zna "progledam mu kroz prste"
		ponekad
Kada nešto ne znam, trener mi "progleda" kroz prste	nikada	2
	ponekad	4
	često	6
	ukupno	12

Tvrdnja 10		Igrači me doživljavaju kao osobu koja voli svoj posao
		ponekad
Trenera doživljavam kao sobu koja voli svoj posao	ponekad	3
	uvijek	9
	ukupno	12

Trener je odgovorio da „ponekad“ igračima „progleda kroz prste“, četiri igrača se potpuno slažu s njim, šest ih je odgovorilo često što pokazuje veliko neslaganje. Uočavamo različitu percepciju trenera i igrača kod ove tvrdnje, gdje polovica igrača (6) ima percepciju „često“, što nije dobro jer bi to značilo da trener ne ukazuje na pogreške i ne ispravlja ih, ali isto tako moguće je i da igrači zbog izvrsnog interpersonalnog odnosa s trenerom, na što upućuje vrlo veliki postotak slične percepcije kod ostalih 18 tvrdnji, smatraju da griješe i više. Trener smatra da ga igrači samo „ponekad“ doživljavaju kao osobu koja voli svoj posao, tri igrača se potpuno slažu s njim, a devet ih je odgovorilo uvijek što ukazuje na veliko neslaganje s trenerovom percepcijom, ali i puno pozitivniju percepciju slike trenera. Percepcija trenera i igrača kod ove tvrdnje je vrlo je različita, ali igrači su dobili puno pozitivniju sliku o treneru, dakle, trener je uspio poslati pozitivnu poruku

svojom komunikacijom i ponašanjem.

Može se utvrditi da je percepcija igrača i trenera o komunikaciji i interpersonalnom odnosu u trenažnom i natjecateljskom procesu u ovom klubu vrlo slična. Ta činjenica navodi na zaključak da je na relaciji igrač – trener uspostavljena kvalitetna, dvosmjerna komunikacija, da su ostvareni osnovni preduvjeti za slobodno i kvalitetno razvijanje svih segmenata osobnosti igrača uz stručnu pomoć i vodstvo trenera kao voditelja sportskog procesa. Komunikacija i interpersonalni odnos vrlo su kvalitetni, ali naravno još ima prostora da bude bolji i kongruentniji.

10. KK „J“

U ovom košarkaškom klubu kod svake od 20 tvrdnji detektirano je veliko slaganje u percepciji igrača i trenera. Stoga, može se tvrditi da je percepcija igrača i trenera o komunikaciji i interpersonalnom odnosu u trenažnom i natjecateljskom procesu u ovom klubu vrlo slična. Ta činjenica navodi na zaključak da je na relaciji igrač – trener uspostavljena kvalitetna, dvosmjerna komunikacija, dakle, ostvareni su osnovni preduvjeti za slobodno i kvalitetno razvijanje svih segmenata osobnosti igrača uz stručnu pomoć i vodstvo trenera kao voditelja sportskog procesa.

Generalno gledano, u svim klubovima je pronađen veliki postotak slaganja u percepciji trenažnog procesa od strane igrača i trenera po skoro svim tvrdnjama inventara, osim kod KK „G“, što sugerira postojanje kvalitetne, dvosmjerne komunikacije, a samim tim i kvalitetnog interpersonalnog odnosa. To je osnovni preduvjet za suradnju i postizanje najboljih mogućih rezultata u svim sferama djelovanja, a u slučaju ekipnog sporta to je čak i izraženije. Treba naglasiti činjenicu da su, u većini slučajeva u kojima se razlikuje percepcija igrača i trenera, odgovori igrača pozitivniji nego trenerov.

U slučaju KK „G“ percepcija igrača i trenera značajno se razlikuje u čak osam tvrdnji upitnika. Ovi rezultati sugeriraju da u ovom košarkaškom klubu ne postoji dovoljno kvalitetna komunikacija, te kako nije uspostavljen kvalitetan interpersonalni odnos između igrača i trenera. Trener, kao voditelj procesa, ima mogućnost i obvezu na temelju ovih rezultata (povratne informacije) poboljšati svoju komunikaciju i odnos s igračima, jer u protivnom, bez obzira na talent igrača rezultati će vjerojatno izostati.

U košarkaškoj igri ali i u ostalim timskim sportovima odnosi su iznimno kompleksni. U njima sudjeluju igrači, treneri, fizioterapeuti, liječnici, članovi uprave, roditelji itd. Trener, bolje rečeno košarkaški učitelj mora biti svjestan svih tih utjecaja na njegove igrače i prema tome prilagoditi svoju verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Naravno da na vrstu i način komunikacije utječe njegov osobni karakter, sredina u kojoj egzistira, ciljevi kluba, uzrast i spol igrača s kojima radi, itd. Svi ti segmenti čine jedinstvenu cjelinu koju je nemoguće u potpunosti opisati ili definirati. Ne treba zaboraviti da odnosi unutar ekipe odnosno igrača također značajno utječu na kompletnu interpersonalnu komunikaciju u klubu. Negativni segmenti te komunikacije u odnosu igrač-igrač te trener-igrač mogu značajno utjecati na radnu atmosferu te u

konačnici i na natjecateljski rezultat.

Ovo istraživanje je pokazalo efikasnost jednog načina analize interpersonalnog odnosa unutar ekipa i rezultati jasno pokazuju mogućnost donošenja konkretnih zaključaka. Treneru su takve informacije nužne kako bi, prema potrebi, korigirao svoje odnose ali i utjecao na svoje igrače te u dužem vremenskom periodu promijenio eventualno i njihovu percepciju. To bi u konačnici doprinijelo stvaranju preduvjeta za uspješan razvoj sportaša.

ZAKLJUČAK

Obzirom na važnost trenera pri određivanju sportaševe percepcije, tj. osobnog doživljaja sporta kojim se bavi, postoji iznenađujuće malo istraživanja koja identificiraju optimalan pristup i ponašanje trenera i faktore koji utječu na učinkovitost određenog ponašanja (6,7). Smoll i Smith (13) su postavili model ponašanja sportskog voditelja (trenera) po kome uspješnost

trenažnog procesa ovisi o sportaševoj percepciji istog. Osnovna misao njihovog modela je da se trener ponaša na određeni način koji sportaši percipiraju i kojeg se sjećaju i na temelju toga stvaraju svoju reakciju prema trenerovom ponašanju (5). Slično tome, Shaver (12) je sugerirao kako je osobna percepcija tuđeg ponašanja važnija od samog ponašanja pri determiniranju osjećaja ili djelovanja prema drugoj osobi. S praktičnog stajališta, bilo bi mudro da treneri povećaju napore kako bi unaprijedili interpersonalne odnose sa svojim igračima, te da nauče kako identificirati signale anksioznosti kod njih.

Ovaj rad je pokazao da je moguće definirati interpersonalni odnos između igrača i trenera, ali zbog malog uzorka i pitanja o čemu sve ovisi stav i procjena igrača o treneru i obratno, potrebno je provesti veće i opsežnije istraživanje. Stoga, vrlo je važno za sve sudionike trenažnog procesa da se i dalje nastavi istraživati sve poznate i još nepoznate faktore koji mogu pomoći boljoj evaluaciji sportaševe percepcije i voditeljeve (trenerove) uspješnosti.

Literatura

1. Brajša P. Pedagoška komunikologija. Zagreb: Školske novine, 1994.
2. Bratanić M. Paradoks odgoja. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2002.
3. Buceta JM, Mondoni M, Avakumović A, Killik L. Košarka za mlade trenere. Zagreb: Gandalf, 2000.
4. Glasser W. Nastavnik u kvalitetnijoj školi. Zagreb: Educa, 1999
5. Kenow L, Williams JM. Coach-athlete compatibility and athlete's perception of coaching behaviors. *J Sport Behav* 1999; 22: 251-8.
6. Laning W. Coach and athlete personality interaction: A critical variable in athletic success. *J Sport Psychology* 1979; 1: 262-67.
7. Maršić T, Bratanić M. Mogućnost definiranja kvalitete odnosa učenik-profesor primjenom nekih pokazatelja stavova učenika. Zbornik radova 12. ljetne škole kineziologa RH "Metode rada u području edukacije sporta I sportske rekreacije", Rovinj, 2003; 77-81.
8. Mladenović D, Vrsaljko J. NLP-Uvod u osobni rast i razvoj. Zagreb: Kigen, 2009.
9. Petitpas A. Counseling interventions in applied sport psychology. U: Van Raalte JL, Brewer BW. (ur) *Exploring sport and exercise psychology*. Washington, DC: APA, 2002. Str. 253-68.
10. Rathus SA. Temelji psihologije. Zagreb: Naklada slap, 2000.
11. Rhind DJA, Jowett S. Initial evidence for the criterion-related and structural validity of the long versions of the coach-athlete relationship questionnaire. *Eur J Sport Sci* 2010; 10(6):359-70.
12. Shaver KJ. An introduction to attribution processes. Cambridge, MA: Winthrop, 1975.
13. Smoll FL, Smith RE. Leadership behaviors in sport: A theoretical model and research paradigm. *J Applied Soc Psych* 1989; 19, 1522-51.